

KONSORTION OHJAUSRYHMÄN KOKOUS

Helsingissä, Pasilan kirjastossa Kirjastot.fi neuvotteluhuone, 13.10.2015

Läsnä: Kaisa Hypén, Asko Rossi, Kati Salmén, Merja Lonkainen, Matti Sarmela (asiantuntijajäsen), Erkki Lounasvuori (asiantuntijajäsen), Virva Nousiainen-Hiiri pj, Marja Hjelt siht.

Etäyhteydellä läsnä: Eija Sjöblom, Jaana Sopanen, Jouni Pääkkölä, Päivi Kari

Poissa: Hanna Martikainen, Tuula Haavisto

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Virva Nousiainen-Hiiri avasi kokouksen klo 10.00

2. Työjärjestyksen hyväksyminen

Työjärjestys hyväksyttiin ehdotetuin muutoksin: kohdassa 8 käsitellään myös TNS gallupin kanssa tehdyn kyselyn tulokset, kohdassa 4 Tomi Holma poissa

3. Kirjastoiden kuulumiset.

Osallistujat esittelivät lyhyesti kirjastoiden ja alueiden kuulumisia. Ympäri maata on menossa kirjastojärjestelmän vaihtoon liittyviä hankkeita. Myös kimpποjen kokoonpanoissa tapahtuu muutoksia.

Kokoelmissa ja logistiikassa tapahtuu myös lähivuosina muutoksia, kun fyysisen kokoelman kellutusta aloitellaan useassa kimplassa. Kirjastoissa myös lainaus kasvaa, vaikka resurssit pienevät. Uuden Ellibs-liittymän on havaittu nostavan e-kirjan lainausta parhaimmillaan jopa kolmikertaiseksi aikaisempiin vuosiin verrattuna. Uusi Ellibs lisää myös e-kirjakokoelman näkyvyyttä, kun sitä voi selailla kirjautumatta palveluun.

Eri kirjastoissa tuotetaan lisäksi yksittäisiä hankkeita niin e-aineiston visualisoinnista kuin kimpan syntymäpäiviin liittyen. Hankkeisiin haetaan usein rahaa Aluehallintovirastoista.

E-aineistojen osalta toivottiin valtakunnallisia kokoelmia alueellisen eriarvoisuuden poistamiseksi. Kirjastoissa on havaittu lisääntyntä kirjastokorttiturismia.

E-aineistojen tilastointia toivottiin muutettavaksi niin, että tilastot saisi kuntatasolla. Nykyisellään tilastointi menee monissa e-aineistoissa kimpποkohtaisesti.

4. E-aineiston lisensointi (kehitystyö ja kouluyhteistyö)

Yhteinen e-kirjasto ja valtionosuudet

- Tarve valtakunnalliselle e-aineistokokoelmalle on ilmeinen, mutta kirjastolaki ei edistä asiaa. OKM valtionosuuksien siirtäminen yhteiseen e-kirjastoon ei ole toistaiseksi mahdollista. Keskustelussa käsiteltiin myös sote ym alueiden vaikutusta kirjastokimppoihin ja maksuvelvoitteisiin. Asko Rossi nosti esiin, että kirjastolaki ei todennäköisesti tule estämään valtakunnallista kokoelmaa ja että aluehallintouudistus on iso asia myös kirjastokentässä. Jaana Sopanen puolestaan totesi, että laki raahaa

perässä, kenttä menee nopeammin eteenpäin. Virva Nousiainen-Hiiri nosti keskusteluun kouluyhteistyön ja lisenssien yhteisen hankinnan kouluille ja kirjastoille. Nykyisillään samasta aineistoista saatetaan maksaa kunnan sisällä useampaan kertaan, kun yhteislisensointi ei ole käytössä. Matti Sarmelan mukaan selkeä visio yhteisistä aineistoista uupuu strategioista. Kansainvälisiä malleja on saatavilla, mutta asia ei Suomessa ole edistynyt. Asko Rossi esitti, että kuntien näkökulmasta koulujen ja kirjastoiden yhteinen aineistosuunnittelu digiaineiston suhteen säästää. Virva Nousiainen-Hiiri kertoi, että asiaa pyritään edistämään Kuntaliiton kautta.

Lisenssineuvottelut ja hinnoittelu itsenäinen/kimppa, miten vaikuttaa

- Konsortio käy tällä hetkellä aineistoneuvotteluja useista aineistoista. **Verkkokielikursseista** on edelleen tarjous yleisille kirjastoille voimassa. Uutena aineistona on neuvoteltu **ohjelmoinnin verkkokursseja**, joiden tuottajana on **Viope**. He tarjoavat yleisille kirjastoille peliohjelmointikursseja, joissa on myös tutorointi. Verkkokursseihin on tulossa lisäys myös **soittotunteihin**. Konsortio kerää parhaillaan testiryhmää musiikkikirjastolaisista **Rockway** verkkokurssien evaluointiin. Oulu lupasi pilotoida tätä asiakkaille, kun evaluoinnit kirjastoissa on saatu tehtyä. Palvelua on testattu asiakkaille paikalliskäytössä mm Tampereen kaupunginkirjastossa.
- Konsortio on aloittanut myös keskustelun **LM Informationin** kanssa kotimaisten aikakauslehtien saamiseksi **eMagz**-palvelun kautta etäkäyttöisiksi. Tätä pyritään pilotoimaan vuoden 2016 aikana HelMet kirjastoissa **Sanoma Media Finlandin** 15 aikakauslehdellä.
- Työnalla ovat lisäksi kotimaiset elokuvat, tämän tiimoilta ollaan tapaamassa ensimmäisen kerran Nordisk Filmin edustajat lokakuussa ja konsortiolla on jo aikaisemmista kontakteista johtuen elokuville sopivat jakelualustajan toimittaja, OneVision, tiedossa. Jakelualustatoimittaja otetaan alusta asti mukaan keskusteluihin.
- Zinion hinnoittelusta on jälleen neuvoteltu ja konsortio on harkitsemassa palvelun välittäjän kanssa tehtyä puitesopimuksen irtisanomista heti kun se on mahdollista palvelun hinnoittelun vuoksi.
- Ellibsin uuden lainausalustan hinnoittelusta on tullut jonkin verran palautetta pieniltä kunnilta, jotka osallistuvat kimppoihin. Hinnoittelu perustuu asukasmäärään ja on minimissään 120 euroa. Suomessa on kimppoja, joissa kaikki kunnat joutuvat maksamaan tuon minimimaksun, kun asukasmäärä on niin pieni, että asukaskohtaisella hinnoittelulla hinta jää reilusti alle 100 euron. Tämä pyritään huomioimaan seuraavassa kilpailutuksessa ja tarjouspyyntö esitetään niin, että minimihinta olisi kimppakohtainen tai muuten oikeudenmukaisempi näille pienille kunnille.
- Kotimaisten kustantajien ja aineistotoimittajien/välittäjien kanssa ylläpidetään keskustelua kirjaston merkityksestä digitaalisten aineistojen jakelussa. Myös ruotsinkieliset aineistot huomioidaan. Tällä hetkellä seurataan ruotsinkielisen kirjallisuuden kustantamisesta tapahtuvaa muutosta (uusi kustantaja Förlaget) ja sen vaikutusta kirjastojakeluun saataviin e-kirjoihin. Myös uuden kustantajan kanssa aloitetaan keskustelut.

5. Metatietoprosessi –hankkeen tämänhetkinen tilanne

Virva Nousiainen-Hiiri esitteli Metatietoprosessin tilanteen. Keskuskirjasto, Kansalliskirjasto ja OKM pitivät yhteispalaverin 11.9.2015, jossa sovittiin että käydään läpi Metatietoprosessia tietovirrat ja rajapinnat sekä prosessivaihtoehdot yhteistyössä Kansalliskirjaston kanssa. Tämä

työ on aloitettu. Lisäksi Metatiedon uudistamis –hanke selvittää automaattisen ja/tai puoliautomaattisen indeksoinnin ohjelmistovaihtoehtoja ja tekee mahdollisuuksien mukaan kokeilupilotteja näistä. Lisäksi ylläpidetään keskustelua muiden toimijoiden kanssa sekä tiedotetaan hankkeen etenemisestä kenttää. Koska tähän hakkeeseen liittyvä kehitystyö on iteratiivista ja parhaita käytänteitä etsitään tekemällä ja kokeilemalla, kirjastoalalla tutuksi tullut tarkka projektiaikataulus ei ole mahdollista.

Keskustelussa nousi esiin, että prosessien uudistamista pidetään yleisesti hyvänä, mutta hanke on haasteellinen viedä käytäntöön kirjastokentällä. Kirjastoväki on konservatiivista ja luottelointityötä pidetään yhä keskeisimmistä tehtävistä kirjastoissa.

Keskustelussa nousi esiin myös kansallisen kuvailukeskuksen sijoitus: onko se toteutuessaan automaattisesti Helsinki, vai voisiko se olla esim. Rovaniemi tai Kajaani.

6. Koulutussuunnitelman esittely

Marja Hjelt esitteli konsortion koulutussuunnitelman, joka on kohdennettu kahdelle ryhmälle: pedagogisille informaatikoille ja e-aineistovastaaville. Näille ryhmille tullaan järjestämään keväällä 2016 täydennyskoulusta siitä, miten kirjastoiden asiakaspalvelussa työskenteleville voidaan suunnitella tehokas koulutus e-aineistojen käyttöön tarjotaan ja opastukseen. Lisäksi e-aineistovastaaville opastetaan miten e-aineistoiden ongelmatilanteita voi lähteä ratkomaan.

7. Markkinointimateriaalit

Marja Hjelt esitteli konsortion e-aineistoiden markkinointisuunnitelman. Konsortio tuottaa yhteistä markkinointimateriaalia, joka on tulostettavissa ja käytettävissä Kirjastot.fi materiaalipankin kautta. E-aineistoiden markkinointiin on suunnitteilla lisää keskitettyä materiaalia ja ohjeistusta mm sanomalehtiviikolle, helmikuussa. Aikakauslehtiä markkinoidaan teemoittain. Ensimmäisenä teemana on jouluku. E-kirjojen markkinointia keskitetysti jatketaan Koko Kansa Lukee –kampanjalla.

8. Koko Kansa Lukee -kampanjan yhteenveto

Koko Kansa Lukee –kampanja sai kiitosta ympäri Suomen. Kirjastot pitivät tästä kampanjasta ja asiakkaat osallistuivat siihen aktiivisesti. Kampanjakirjoja luettiin vaihtelevasti ja Neljäntienristeys sai eniten lukijoita. Kokonaislainamäärä oli 1031 lainaa, ja 475 yhtäaikaista lukijaa. Eniten kirjaa lainattiin Kuopion verkkokirjaston alueella. Gräset är mörkare på andra sidan sai eniten lukijoita Blanka kirjastokimppan alueelta ja se saavutti koko maassa 256 lukijaa, joista yhtäaikaista lukijoita oli 199. Koko Kansa Lukee- tilastot liitteenä.

Konsortio on toteuttanut vuosina 2013 ja 2015 TNS gallupin kanssa E-aineistot ja kansalaiset –kyselyn. Kyselyllä selvitetään kansalaisten suhtautumista digitaaliseen mediaan ja se keskittyi vuonna 2013 e-kirjoihin ja verkkomusiikkipalveluihin. 2015 keskityttiin e-kirjoihin ja verkkolehtiin. Kysely on rakennettu niin, että tuloksista voidaan tehdä myös aikasarjoja ja havaita muutoksia digitaalisen median käytössä. Kyselyyn on lähetetty kutsu 50 000 suomalaiselle, jotka ovat rekisteröityneet TNS gallupin vastaajapaneeliin. Vastauksia kerättiin 1500–2000 ja ne painotettiin alueellisesti. Aineisto on myös tasapainotettu niin, että se vastaa suomalaisten väestöprofiilia. Näin tulokset voidaan yleistää käsittämään suomalaiset,

virhemarginaali on 2 %. Kyselyn tuloksista tehty kuvaajat ovat liitteenä. Lisätietoja aiheesta antaa Marja Hjelt.

9. Konsortion toiminnan tavoitteiden tilannetarkistus

Konsortion keskeiset tavoitteet, lisenssi- ja aineistoneuvottelut sekä koulutus- ja markkinointisuunnittelu ovat tavoitteissaan.

10. Toimintasuunnitelma 2016

Ohjausryhmän jäseniltä pyydettiin mielipiteitä siitä mihin konsortion toimintaa pitäisi kohdentaa vuonna 2016. Henkilöstöjärjestelyistä johtuen keväällä 2016 keskitytään edelleen e-aineistoihin ja syksyllä toiminnan kehittämiseen ja hallinnollisiin tehtäviin.

Ohjausryhmän jäsenet esittivät 2016 toimintasuunnitelmaan Kansallisen e-aineistokokoelman lobbausta. Ohjausryhmä esitti että Yleisten kirjastojen konsortio ottaa yhteyttä Opetusministeriöön ja aloittaa keskustelun e-aineistojen valtakunnallisen jakelumallin ehdotuksen saamiseksi. Jakelumalliehdotukset tulisi saada maakuntiin keskusteltavaksi, mikä rahoitus- ja jakelumalli olisi paras vaihtoehto.

Keskustelussa rahoituksesta mainittiin mm., että kun valtakunnallinen keskitetty luettelointi toteutuu, niin siitä säästävät rahat voisi käyttää valtakunnallisen e-aineistojen jakelun toteutukseen.

Toimintasuunnitelmaan kirjataan myös Kansallinen kuvailukeskus ja metatietohankkeen edistäminen, vaikka hanke odottaa edelleen rahoitusta.

Ohjausryhmän kokouksia järjestetään vuonna 2016 kaksi, toinen keväällä ja toinen syksyllä.

11. Yleistä keskustelua ja muut esille tulevat asiat

Ei noussut

12. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään maaliskuussa 2016. Tarkemmasta ajankohdasta järjestetään digium kysely ennen joulua. Kokouspaikaksi sovittiin alustavasti Porvoo ja siellä Borgå Gymnasium.

13. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen 13.50